

Eulàlia Grau, Katalin Ladik in Žene u crnom

29. 6. – 1. 10. 2017

Človek lahko postane svoboden z dejanji
neposlušnosti tako, da se nauči reči oblasti ne.

Zmožnost neposlušnosti ni le pogoj svobode;
tudi svoboda je pogoj neposlušnosti.

Zgornje besede Ericha Fromma so rdeča nit raz-
stave, ki se osredotoča na tri »pozicije«
neposlušnosti. Še bolj zato, ker so neposlušne v našem
primeru ženske. Pri tem ne izhajajo izključno iz

feminizma kot nekakšnega zavezujočega izhodišča
svojega delovanja, temveč iz pozicije upora in nepos-
lušnosti proti kakršnikoli obliki oblastništva in diskri-
minacije; tako proti moški dominaciji nad ženskami
v večinoma patriarhalnih družbah kot proti različnim
oblikam militarizmov, seksizmov, nacionalizmov
ter proti uničujočim posledicam kapitalizma za ce-
lotno družbo. Dejanja neposlušnosti se zgodijo kot
prekinitve, ki vznemirijo utečeno razporeditev moči
in zbudijo dvom o ideologiji tistih, ki so na oblasti.
Ta tako izgubi svojo samoumevno veljavnost ter
povzroči dekonstrukcijo identitet, meja, disciplin, he-
gemonih pripovedi in samodejnih telesnih odzivov.
Pri tem nastane neka nova vednost, ki bi jo lahko
imenovali protivednost. Kot je razvidno v kontekstu
razstave *Neposlušne*, je umetnost lahko taka proti-
vednost, dejavnost kritične družbene intervencije in
političnega preloma.

Na razstavi sodelujejo **Eulàlia Grau, Katalin Ladik** in
Žene u crnom.

namreč ob podpori Rimskokatoliške cerkve že leta
1942 sprejel zakon, po katerem ženske po poroki niso
smele več delati, odpreti bančnega računa brez mo-
ževega dovoljenja, imeti potni list ali skrbništvo nad
otroki. Prepovedane so bile kontracepcijske tablete,
umetna prekinitev nosečnosti in ločitev. Ti protesti so
bili neločljivo povezani z njenim ustvarjanjem, kot je
to razvidno v delu *Discriminacio de la dona / Diskri-
minacija žensk* (1977). A kot je poudarila kustosinja
Teresa Grandas, marsikatero stanje, ki ga je Grauova
kritično obravnavala že v svojih prvih delih pred 40
leti, ostaja žal nespremenjeno še danes.

Katalin Ladik (1942) se je pojavila na literarni in ume-
tniški sceni v Novem Sadu (Vojvodina, tedaj Jugosla-
vija, od leta 1992 živi v Budimpešti) v začetku šestde-
setih let; delala je na radiu in kot igralka v gledališču
in pri filmu. Pisala je poezijo v madžarščini, ki sega
od erotične do ritualne in eksperimentalne zvočne in
vizualne poezije. Opazno je tudi njeno zgodnje zani-
manje za poetične, vokalne eksperimente, eksperi-
mentalni zvok, fonetične in vokalne improvizacije ter
njeno vizualno umetniško delo npr. s skupino BOS-
CH+BOSCH.

Rečemo lahko, da jo je prav delo z glasom in telesom
pripeljalo do performansa in nato k vizualni umetno-
sti. Katalin Ladik je kot prva v Jugoslaviji uporabljala
telo kot avtonomen medij, enakovreden besedilu in
zvoku. Njeni zgodnji performansi so nastali pod vpli-
vom pararitualov, pozneje, sredi sedemdesetih let
pa se je posvetila refleksiji o položaju žensk, še zlasti
tradicionalnih ženskih vlog, kot jih določa družba, ki
ji vladajo moški. V performansih je prav zato pogosto
uprabljala golo telo za kritiko patriarhalnih omejitev
in prisil. Od osemdesetih let dalje o njenih delih govo-

Žene u crnom so skupina feminističnih in protimili-
taričnih aktivistk iz Srbije, ki delujejo od leta 1991. V
svojem delovanju izpostavljajo »nenasilen upor proti
militarizmu, vojni, seksizmu, nacionalizmu, skratka
proti vsem vidikom nasilja in diskriminacije žensk in
vseh kakorkoli drugačnih, bodisi etnično, religiozno,
kulturno, seksualno ali ideološko.«
Med drugim so ustanovile Žensko mirovno mrežo/Mrežo Žene u
crnom v Srbiji, kontinuirano ustvarjajo žensko alter-
nativno zgodovino z vpisovanjem *drugega* oziroma
druge v zgodovino (v knjigah in publikacijah) ter
organizirajo mirovna izobraževanja tako v Srbiji kot
mednarodno.

Nepretrgano od začetka devetdesetih zahtevajo
odgovornost za vojno in vojne zločine v nekdanji Ju-
goslaviji ter sodni pregon vseh osumljencev za vojne
zločine pred haaškim sodiščem, hkrati tudi soočenje
z moralno in politično kolektivno odgovornostjo. To
počnejo z uličnimi akcijami, pozivi, peticijami, kampa-
njami in z udeleževanjem na komemoracijah, semi-
narjih in konferencah. Žene u crnom že preko 25 let
na javnih prostorih v Srbiji in tudi drugih delih nekda-

rijo kot o »postmodernih narativnih performansih«, in
kot je poudaril Miško Šuvaković, »je začela reciklirati,
kopirati in uporabljati kot reference v novih delih svoje
zgodnje pararitualne in protokonceptualne strategije
performansa, kar jo je od performansa pripeljalo do
kabareta in gledališča.«

Na razstavi *Neposlušne* bodo s fotodokumentacijo
prikazani njeni najbolj značilni performansi in body-
-art dela, poleg tega pa še izbor partitur in kolažev.

Kustosinja: Bojana Piškur
Asistentka: Silvia Maria Carolo

Dela so posodili:	Zahvaljujemo se:
Museu d'Art Contemporani	Bíborka Molnár, Bettina Simon,
de Barcelona, Museo Nacional	Emese Kürti, Teresa Grandas,
Centro de Arte Reina Sofía,	Patricia Sorroche, Mar Manen,
Eulalia Grau, Katalin Ladik in	Victoria Fernández-Layos Moro,
Žene u crnom.	Antònia Maria Perelló, Škart.

nje Jugoslavije v mirovnih akcijah spodbujajo družbo,
naj se sooči s svojo težavno preteklostjo. Radikalnost
njihovih performansov (tihi performansi, t.i. stanje) ni
v reprezentaciji teles v javnem prostoru, temveč v po-
skusu boja, v tem da »darujejo svoje telo za nek sku-
pen cilj«. Kot je zapisala Dubravka Knežević, »je včasih
edina akcija stanje v javnosti, brez agitiranja ali propa-
gande, le kot priča dogodkom, proti katerim ni nekega
razvidnega ali takojšnjega zdravila ali protiukrepa.«
Do danes so organizirale preko 1500 mirovnih uličnih
akcij (demonstracije, performanse, kampanje). Izbor
arhivskega materiala kot na primer fotodokumenta-
cije, protestnih plakatov in podobnih materialov pa
bo prvič v takem obsegu predstavljen prav na razstavi
Neposlušne.

Razstavo so podprli:

REPUBLICA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

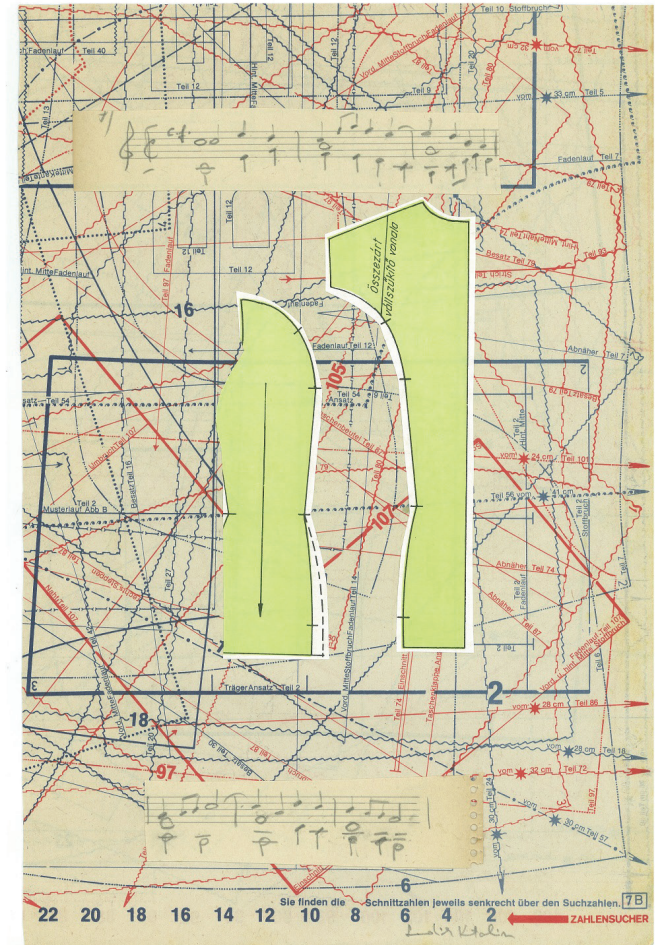
Balassijev inštitut
Kulturni centar Veleposlanstva Madžarske
Ljubljana

Eulàlia Grau: Prosti čas (Etnografija), 1974, akril in fotografska emulzija na platnu, z dovoljenjem: Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia, Madrid. Dolgoročna izposoja iz zbirke Eulàlia Grau Collection, 2010

NEPOSLOŠNE

Katalin Ladik: Odtujitev, papirni kolaž, 1978 (+ zvočni posnetek, 2015), z dovoljenjem umetnice

Žene u crnom: Tiho stanje na Trgu Republike v Beogradu, 1996
Shod ženske solidarnosti proti vojni – shod mednarodne mreže Žensk v črnem, Novi Sad, 1996, fotografirala: Vesna Pavlović